Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 10. junija 2021 *

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Odgovornost za proizvode z napako – Direktiva 85/374/EGS – Člen 2 – Pojem ‚proizvod z napako‘ – Izvod tiskanega časopisa, ki vsebuje napačen zdravstveni nasvet – Izvzetje s področja uporabe“

V zadevi C-65/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) z odločbo z dne 21. januarja 2020, ki je na Sodišče prispela 7. februarja 2020, v postopku

VI

proti

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, L. Bay Larsen, sodnik, C. Toader (poročevalka), sodnica, M. Safjan in N. Jääskinen, sodnika,

generalni pravobranilec: G. Hogan,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG S. Korn, Rechtsanwalt,

– za nemško vlado J. Möller, M. Hellmann in U. Bartl, agenti,

– za Evropsko komisijo A. C. Becker in G. Gattinara, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 15. aprila 2021

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 2 Direktive Sveta z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (85/374/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 257), kakor je bila spremenjena z Direktivo 1999/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 1999 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 147) (v nadaljevanju: Direktiva 85/374), v povezavi s členom 1 in členom 6 prvonavedene direktive.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med VI, avstrijsko državljanko, in KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, časopisno družbo s sedežem v Avstriji, glede zahtevka VI za plačilo odškodnine za telesne poškodbe, nastale zaradi upoštevanja napačnega zdravstvenega nasveta, objavljenega v časopisu, ki ga je izdala ta družba.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V drugi, tretji, četrti, šesti in sedmi uvodni izjavi Direktive 85/374 je navedeno:

„ker je odgovornost proizvajalca za brezhibnost proizvoda [objektivna odgovornost proizvajalca] edini način za ustrezno rešitev tega problema, ki je značilen za naš čas hitro se razvijajoče tehnike, da bi pravično razdelili tveganje, ki je vgrajeno v sodobno tehnološko proizvodnjo;

ker bi se morala odgovornost za brezhibnost [objektivna odgovornost] uporabljati samo za premičnine, ki so industrijsko proizvedene; ker je zato primerno izključiti odgovornost za kmetijske in lovske proizvode, razen v primerih, ko so bili industrijsko predelani, kar bi utegnilo povzročiti napako na teh proizvodih; ker bi morala odgovornost po tej direktivi veljati tudi za premičnine, ki se uporabljajo pri izgradnji nepremičnin ali so vanje vgrajene;

ker varstvo potrošnika zahteva odgovornost vseh proizvajalcev, ki so udeleženi v proizvodnem procesu, kolikor je imel njihov dokončani proizvod, sestavni del ali surovina, ki so jo dobavili, napako; […]

[…]

ker je za zaščito telesne integritete in premoženja potrošnika treba napako proizvoda določiti s sklicevanjem na njegovo [pomanjkanje] varnost[i], ki jo širša javnost upravičeno pričakuje, in ne s sklicevanjem na njegovo [ne]ustreznost uporabe; ker je varnost ocenjena z izključitvijo vsake zlorabe proizvoda, ki v danih okoliščinah ni smiselna;

ker pravična razdelitev tveganja med oškodovancem in proizvajalcem pomeni, da je proizvajalec lahko oproščen odgovornosti, če dokaže obstoj nekaterih razbremenilnih okoliščin“.

4 Člen 1 te direktive določa:

„Proizvajalec je odgovoren za škodo, ki jo povzroči napaka na njegovem proizvodu.“

5 Člen 2 navedene direktive določa:

„V tej direktivi ‚proizvod‘ pomeni vse premičnine, četudi so del druge premičnine ali nepremičnine. , Proizvod‘ vključuje električno energijo.“

6 Člen 3(1) iste direktive določa:

„‚Proizvajalec' pomeni proizvajalca dokončanih proizvodov, katere koli surovine ali sestavnega dela ali vsako osebo, ki se s svojim imenom, blagovno znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot njegov proizvajalec."

7 Člen 6(1) Direktive 85/374 določa:

„Proizvod ima napako, kadar varnost proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, vključno s:

(a) predstavitvijo proizvoda;

(b) predvidljivo uporabo proizvoda na razumen način;

(c) časom, ko je bil proizvod dan v promet."

Avstrijsko pravo

8 S Produkthaftungsgesetz (zakon o odgovornosti za proizvode, BGBl. 99/1988) v različici po spremembi, objavljeni v BGBl. I 98/2001 (v nadaljevanju: zakon o odgovornosti za proizvode), je bila Direktiva 85/374 prenesena v avstrijsko pravo.

9 Člen 1(1) zakona o odgovornosti za proizvode določa:

„Če napaka proizvoda povzroči smrt človeka, telesno poškodbo ali okvaro zdravja ali pa poškodovanje druge fizične stvari, za škodo odgovarja:

1. podjetnik, ki je proizvod proizvedel in ga dal v promet,

[…]"

10 Člen 3 tega zakona določa:

„Proizvajalec […] je tisti, ki je proizvedel končni proizvod, surovino ali sestavni del, ter vsakdo, ki se s svojim imenom, znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot proizvajalec."

11 Člen 4 navedenega zakona določa:

„Proizvod je vsaka premična fizična stvar, tudi če je postala del druge premične stvari ali pa je bila povezana z nepremično stvarjo, vključno z energijo."

12 Člen 5(1) istega zakona določa:

„Proizvod ima napako, kadar varnost proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, vključno s:

1. predstavitvijo proizvoda;

2. predvidljivo uporabo proizvoda na razumen način,

3. časom, ko je bil proizvod dan v promet.

[…]“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

13 Družba KRONE – Verlag je lastnica medija in založnica regionalne izdaje časopisa *Kronen-Zeitung*.

14 V razdelku „Avstrija“ je 31. decembra 2016 v rubriki, naslovljeni *„Hing'schaut und g'sund g'lebt“* („Poglejmo in živimo zdravo“) objavila članek o koristih uporabe naribanega hrena. Ta članek je podpisala oseba, redovnik, *Kräuterpfarrer Benedikt* (zeliščni župnik Benedikt), ki kot strokovnjak na področju zdravilnih zelišč daje brezplačne nasvete v kolumni, ki jo časopis dnevno objavlja.

15 Besedilo prispevka je bilo tako:

„Omilitev revmatskih bolečin

Sveže grobo naribani hren lahko pomaga omiliti bolečine, ki spremljajo revmo. Prizadeta mesta najprej namažemo z mastnim rastlinskim oljem ali s svinjsko mastjo, nato pa nanje položimo in pritisnemo nariban hren. To oblogo lahko na prizadetem mestu pustimo tudi od dve do pet ur, nato pa jo odstranimo. Ta uporaba ima dobre blažilne učinke.“

16 Vendar je bil v članku naveden čas od dveh do petih ur, v katerem je bilo treba uporabljati snov, napačen, saj je bil namesto izraza „minute“ uporabljen izraz „ure“.

17 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je 31. decembra 2016 – ob zanašanju na trajanje nanosa, navedeno v članku – to snov nanesla na sklep svoje noge za približno tri ure in jo odstranila šele po tem, ko je zaradi toksične kožne reakcije začutila močne bolečine.

18 Tožeča stranka v postopku iz glavni stvari je predlagala, naj se družbi KRONE – Verlag naloži, naj ji plača znesek 4400 EUR kot odškodnino zaradi utrpele telesne poškodbe in naj se vzpostavi odgovornost te založnice za vse sedanje in prihodnje škodljive posledice, ki bi izhajale iz dogodka z dne 31. decembra 2016.

19 Ker je bila tožba tožeče stranke iz postopka v glavni stvari na prvi in na pritožbeni stopnji zavrnjena, je ta pri predložitvenem sodišču vložila revizijo.

20 To sodišče pojasnjuje, da se v sporu, o katerem odloča, postavlja vprašanje, ali je časopisnega založnika ali lastnika časopisa na podlagi Direktive 85/374 mogoče šteti za odgovornega za škodljive posledice zaradi napačnih informacij iz članka, katerega objavo je dovolil.

21 Navedeno sodišče navaja, da del pravne teorije uveljavljanje odgovornosti za proizvode z napako, kadar gre za nosilec informacij, omejuje na škodo, ki jo je povzročil nosilec, med drugim s strupeno vezavo knjige ali strupeno tiskarsko barvo. Odgovornost za proizvode z napako naj bi bilo treba v skladu s tem delom pravne teorije omejiti na odgovornost za nevarnost, ki jo pomeni stvar, in ne za nevarnost v zvezi z danim nasvetom, ker naj intelektualnih storitev ne bi bilo mogoče opredeliti kot „proizvod“ v smislu člena 2 Direktive 85/374. Posledica tako široke razlage pojma „proizvod“ naj bi bila, da bi na področje uporabe te direktive, ki določa objektivno odgovornost proizvajalca, spadal vsak zapis kakršne koli zamisli. Informacije naj bi bilo treba izključiti s področja uporabe navedene direktive, saj naj bi bila povezava med odgovornostjo za proizvode z napako in okoliščino, da so bile informacije zapisane na fizičnem nosilcu, arbitrarna.

22 Predložitveno sodišče navaja, da želi drugi del pravne teorije področje uporabe te odgovornosti razširiti na primere, v katerih škoda nastane zaradi pomanjkljive intelektualne storitve. Kot „proizvajalec“, odgovoren za škodo, povzročeno z napako na njegovem proizvodu, naj bi se šteli založnik, avtor in

tiskar. Ta del pravne teorije meni, da mora biti mogoče na podlagi Direktive 85/374 uveljavljati odgovornost avtorjev knjig, lastnikov medijev ali založnikov zaradi vsebine tiskovine, ki je bila kupljena prav zaradi njene vsebine. Pričakovanja potrošnika glede takega proizvoda naj torej ne bi bila omejena na tiskovino kot predmet, temveč naj bi se nanašala tudi na samo vsebino te tiskovine.

23 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 2 Direktive [85/374] v povezavi s členoma 1 in 6 [te direktive] razlagati tako, da je treba za proizvod (z napako) šteti tudi fizični izvod dnevnega časopisa, ki vsebuje strokovno napačen zdravstveni nasvet, katerega upoštevanje povzroči škodo za zdravje?“

Vprašanje za predhodno odločanje

24 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2 Direktive 85/374 v povezavi s členom 1 in členom 6 te direktive razlagati tako, da je izvod tiskanega časopisa, v katerem je pri obravnavi paramedicinske teme podan napačen zdravstveni nasvet glede uporabe rastline, katerega upoštevanje je bralcu tega časopisa povzročilo okvaro zdravja, „proizvod z napako“ v smislu teh določb.

25 Najprej je treba opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi sobesedilo in cilje, ki jih uresničuje akt, katerega del je. Zgodovina nastanka določbe prava Unije prav tako lahko vsebuje elemente, ki so upoštevni za njeno razlago (sodba z dne 9. oktobra 2019, BGL BNP Paribas, C-548/18, EU:C:2019:848, točka 25 in navedena sodna praksa).

26 V skladu s členom 2 Direktive 85/374 „proizvod“ pomeni vse premičnine, tudi če so del druge premičnine ali nepremičnine, in tudi električno energijo.

27 Iz tega člena je razvidno, da storitve ne morejo spadati na področje uporabe te direktive.

28 Ta razlaga člena 2 Direktive 85/374 je potrjena s sistematiko te direktive. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je pojem „proizvod“ v smislu tega člena opredeljen v splošnem okviru odgovornosti proizvajalca za škodo, ki je nastala zaradi napake na njegovih proizvodih.

29 Kot je izraženo v tretji uvodni izjavi navedene direktive, se ureditev odgovornosti, ki jo opredeljuje, uporablja le za premičnine, ki so predmet industrijske proizvodnje, ali za premičnine, ki se uporabljajo pri izgradnji nepremičnin ali so vanje vgrajene.

30 Varstvo potrošnikov zahteva, kot je navedeno v četrti uvodni izjavi iste direktive, odgovornost vseh proizvajalcev, ki so udeleženi v proizvodnem procesu, če je imel njihov dokončani proizvod, sestavni del ali surovina, ki so jo dobavili, napako.

31 V tem okviru člen 1 Direktive 85/374 v povezavi z drugo uvodno izjavo te direktive določa načelo objektivne odgovornosti „proizvajalca“ – ki je v členu 3 te direktive opredeljen kot proizvajalec dokončanih proizvodov, katere koli surovine ali sestavnega dela ter vsaka oseba, ki se s svojim imenom, blagovno znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot njegov proizvajalec – za škodo, nastalo zaradi napake na njegovem proizvodu.

32 Iz zgornjih ugotovitev izhaja, da storitve ne spadajo na področje uporabe Direktive 85/374. Vendar je treba za odgovor na pomisleke predložitvenega sodišča preučiti vprašanje, ali lahko zdravstveni nasvet, ki je po svoji naravi storitev, kadar je zajet v fizično premičnino, v obravnavanem primeru tiskani časopis, ker se je ta nasvet izkazal za napačen, povzroči, da ima sam časopis napako.

33 Proizvod ima v smislu člena 6 navedene direktive napako, kadar varnost tega proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, zlasti s predstavitvijo tega proizvoda, njegovo uporabo in časom, ko je bil dan v promet. V skladu s šesto uvodno izjavo te direktive je treba to presojo opraviti glede na upravičena pričakovanja širše javnosti (sodba z dne 5. marca 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 in C-504/13, EU:C:2015:148, točka 37).

34 Varnost, ki se lahko upravičeno pričakuje, je treba torej v skladu s to določbo presojati ob upoštevanju, med drugim, namena, značilnosti in objektivnih lastnosti zadevnega proizvoda ter posebnosti skupine uporabnikov, ki jim je ta proizvod namenjen (sodba z dne 5. marca 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 in C-504/13, EU:C:2015:148, točka 38).

35 Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 29 sklepnih predlogov, se napaka proizvoda ugotovi na podlagi nekaterih elementov, ki so neločljivo povezani s samim proizvodom in so med drugim povezani z njegovo predstavitvijo, uporabo in časom, ko je bil dan v promet.

36 V obravnavanem primeru je treba poudariti, da zadevna storitev, in sicer napačen nasvet, ni povezana s tiskanim časopisom, ki je njegov nosilec. Natančneje, ta storitev se ne nanaša ne na predstavitev ne na uporabo tega časopisa. Zato navedena storitev ne sodi med elemente, ki so neločljivo povezani s tiskanim časopisom in ki sami po sebi omogočajo presojo, ali ima ta proizvod napako.

37 Poleg tega to, da Direktiva 85/374 ne vsebuje določb glede možnosti uveljavljanja odgovornosti za proizvode z napako za škodo, nastalo zaradi storitve, pri čemer je proizvod le njen fizični nosilec, izraža voljo zakonodajalca Unije. Razmejitve področja uporabe te direktive, ki jih je določil ta zakonodajalec, so rezultat zahtevnega postopka tehtanja zlasti različnih interesov (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, točka 22 in navedena sodna praksa).

38 Odgovornost izvajalcev storitev in odgovornost proizvajalcev dokončanih proizvodov sta torej različna sistema odgovornosti, saj dejavnost izvajalcev storitev ni izenačena z dejavnostjo proizvajalcev, uvoznikov in dobaviteljev (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, točki 32 in 33). Kot je namreč razvidno tudi iz predloga direktive Sveta o odgovornosti izvajalca storitev COM(90) 482 final (UL 1991, C 12, str. 8), ki ga je Komisija predložila 9. novembra 1990, bi moral biti glede na značilnosti storitev sistem odgovornosti izvajalca predmet ločene ureditve.

39 Zato napačen zdravstveni nasvet, ki je objavljen v tiskanem časopisu in se nanaša na uporabo druge fizične stvari, ne spada na področje uporabe Direktive 85/374 in ne povzroči, da ima ta časopis napako, ter ne vzpostavi – na podlagi te direktive – objektivne odgovornosti „proizvajalca“, pa naj bo to založnik ali tiskar navedenega časopisa ali celo avtor članka.

40 Če bi taki nasveti spadali na področje uporabe Direktive 85/374, to ne bi povzročilo le izničenja razlikovanja, ki ga je zakonodajalec Unije ustvaril med proizvodi in storitvami, in izključitve teh storitev s področja uporabe te direktive, ampak bi tudi povzročilo vzpostavitev objektivne odgovornosti založnikov časopisov, ne da bi ti imeli možnost, da se razbremenijo te odgovornosti, oziroma bi bila ta možnost omejena. Taka posledica pa bi škodila cilju zagotovitve pravične razdelitve tveganja med oškodovancem in proizvajalcem, kot je naveden v sedmi uvodni izjavi navedene direktive.

41 Prav tako je treba pojasniti, kot je to storila Komisija v pisnem stališču, da čeprav se objektivna odgovornost za proizvode z napako, določena z Direktivo 85/374, ne uporablja v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, se lahko uporabijo druge ureditve pogodbene ali nepogodbene odgovornosti, ki temeljijo na različnih podlagah, kot na primer na odgovornosti za skrite napake ali na krivdi (glej po analogiji sodbo z dne 25. aprila 2002, González Sánchez, C-183/00, EU:C:2002:255, točka 31).

42 Glede na vse te ugotovitve je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2 Direktive 85/374 v povezavi s členom 1 in členom 6 te direktive razlagati tako, da izvod tiskanega časopisa, v katerem je pri obravnavi paramedicinske teme podan napačen zdravstveni nasvet glede uporabe rastline, katerega upoštevanje je bralcu tega časopisa povzročilo okvaro zdravja, ni „proizvod z napako“ v smislu teh določb.

Stroški

43 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 2 Direktive Sveta z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (85/374/ES), kakor je bila spremenjena z Direktivo 1999/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 1999, v povezavi s členom 1 in členom 6 te direktive, kakor je bila spremenjena z Direktivo 1999/34, je treba razlagati tako, da izvod tiskanega časopisa, v katerem je pri obravnavi paramedicinske teme podan napačen zdravstveni nasvet glede uporabe rastline, katerega upoštevanje je bralcu tega časopisa povzročilo okvaro zdravja, ni „proizvod z napako“ v smislu teh določb.

Podpisi